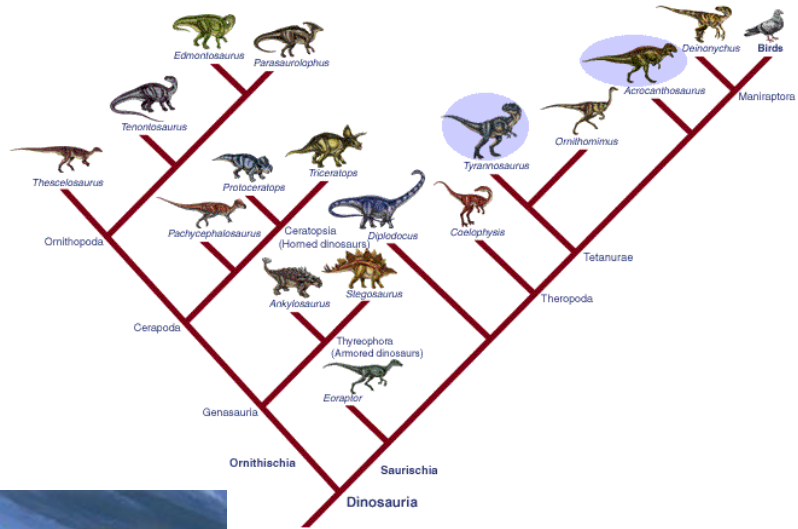
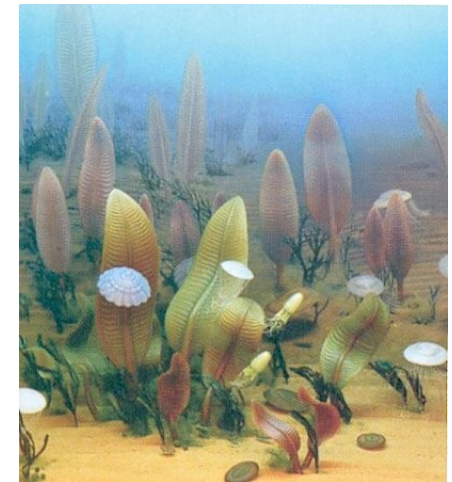

HISTORIE ŽIVOTA NA ZEMI

Asteroid Impact

David A. Hardy

Systematika a taxonomie

- systematika, paleontologie → historie evolučních změn
- **systematika** = studium vztahů mezi organismy
- **taxonomie** = teorie a praxe klasifikace
- **kategorie**: třída, řád, čeleď, druh, ...
- **taxon**: Mammalia, Primates, Hominidae, *Homo sapiens*, ...

Systematika a taxonomie

1. Předlinnéovská

- včela medonosná = *Apis pubescens, thorace subgriseo, abdomine fusco, pedibus posticis glabris utrinque margine ciliatis*
- *Acaciae quodammodo accedens, Myrobalano chebulo Veslingii similis arbor Americana spinosa, foliis ceratoniae in pediculo geminatis, siliqua bivalvi compressa corniculata seu cochlearum vel arietinorum cornuum in modum incurvata, sive Unguis cati*

[americký trnitý strom poněkud připomínající akát, podobný Veslingovu vrcholáku *Myrobalanus chebula*, s párovými listy rohovníku *Ceratonia* na řapíku, stlačenou šešulí o dvou chlopních, zahnutou jako tykadla hlemýždě nebo rohy berana nebo jako kočičí drápy]

Systematika a taxonomie

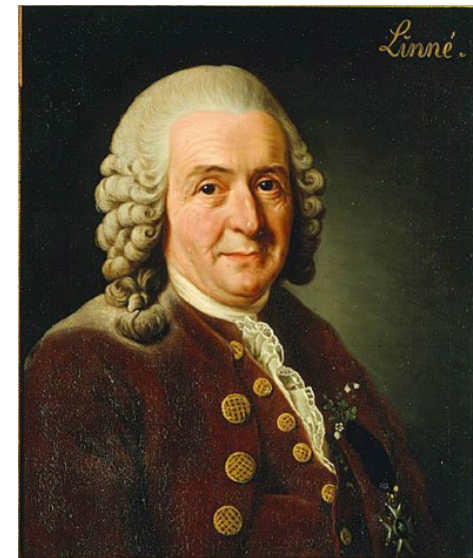
1. Předlinnéovská

- zubr = buffle, urus, bubalus, catoblepas, theur, the bubalus of Belon, Scottish bison ... Aristoteles: bonasus → totéž?

2. Karl Linné: 1735 *Systema Naturae*

- binominální nomenklatura: rod + druh
- hierarchická klasifikace: říše, kmen, třída, řád, čeleď, rod, druh

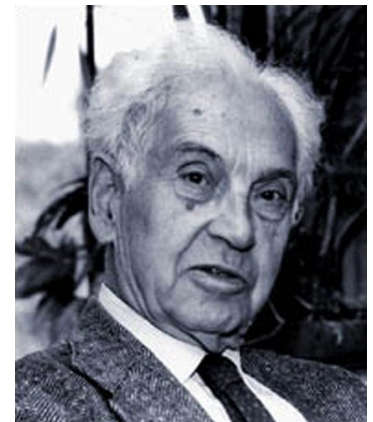
Carolus Linnaeus

3. Darwin:

- kladogeneze (větvení) a anageneze (změna znaků)
- systém by měl odrážet reálnou fylogenezi → otázka Jak?

Evoluční systematika

- před 1950: společný předek + adaptivní divergence
- diskuse, zda vhodnější adaptivní, nebo neadaptivní znaky
- subjektivní a nejasná kritéria výběru a vážení znaků ⇒ krize taxonomie (⇒ samotné slovo taxonomie nahrazeno pojmem „systematika“)
- kontroverze mezi „rozdělovači“ (splitters) a „hromadiči“ (lumpers)

E. Mayr

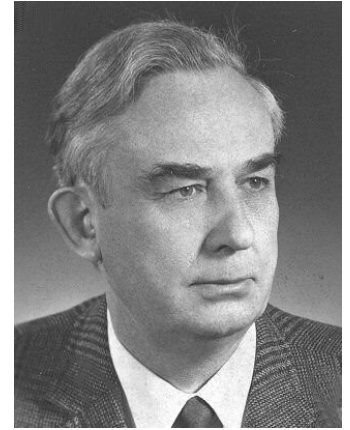

Numerická taxonomie (fenetika)

- 1957: Charles Michener, Robert Sokal, P.H.A. Sneath
- taxonomie by neměla být založena na malém počtu „důležitých“ znaků, ale na celkové podobnosti
- ⇒ co největší počet znaků
- numerické metody: morfologické a genetické distance, ordinační a shluková analýza
- fenogramy
- problémy: homoplazie (konvergence, paralelismus, reverze), sdílené primitivní znaky, nestejná rychlost evoluce

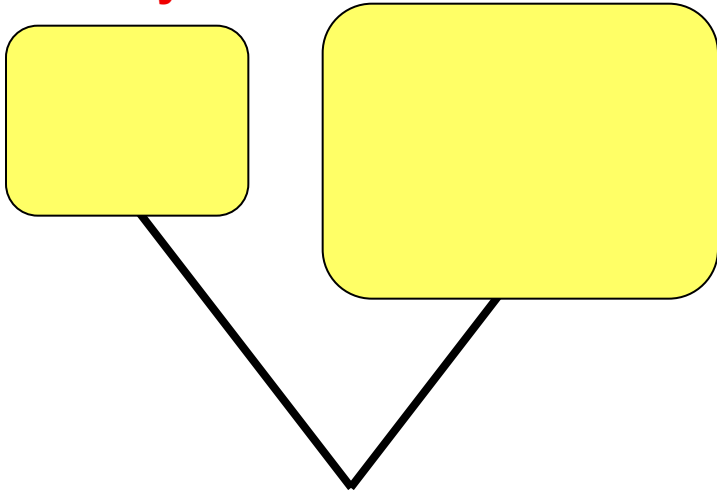
Fylogenetická systematika (kladistika)

- 1950, 1966: **Willi Hennig**: *Phylogenetic Systematics*
- pouze reflexe genealogie, nikoli adaptivní divergence
- striktní monofylie
- monofyletická skupina = **klad** (clade)

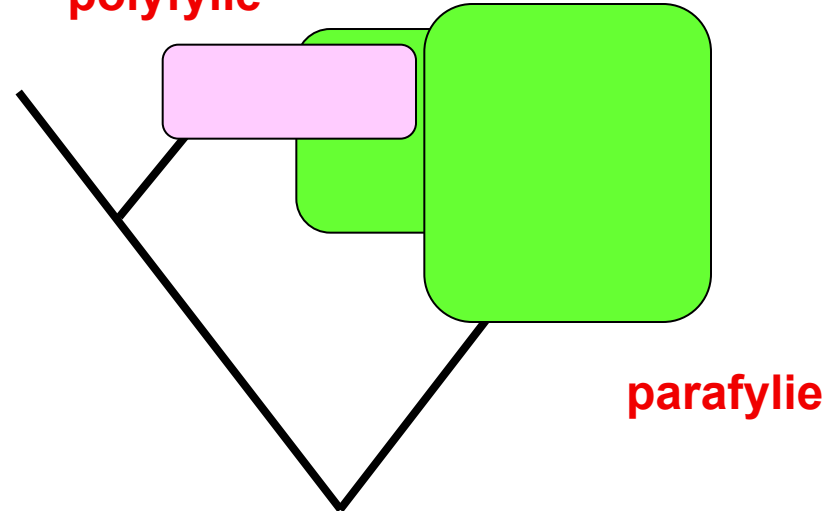

W. Hennig

monofylie

polyfylie

parafylie

“Pongidae”

Orangutan
48 chromosomes
(24 pairs)

Gorilla
48 chromosomes
(24 pairs)

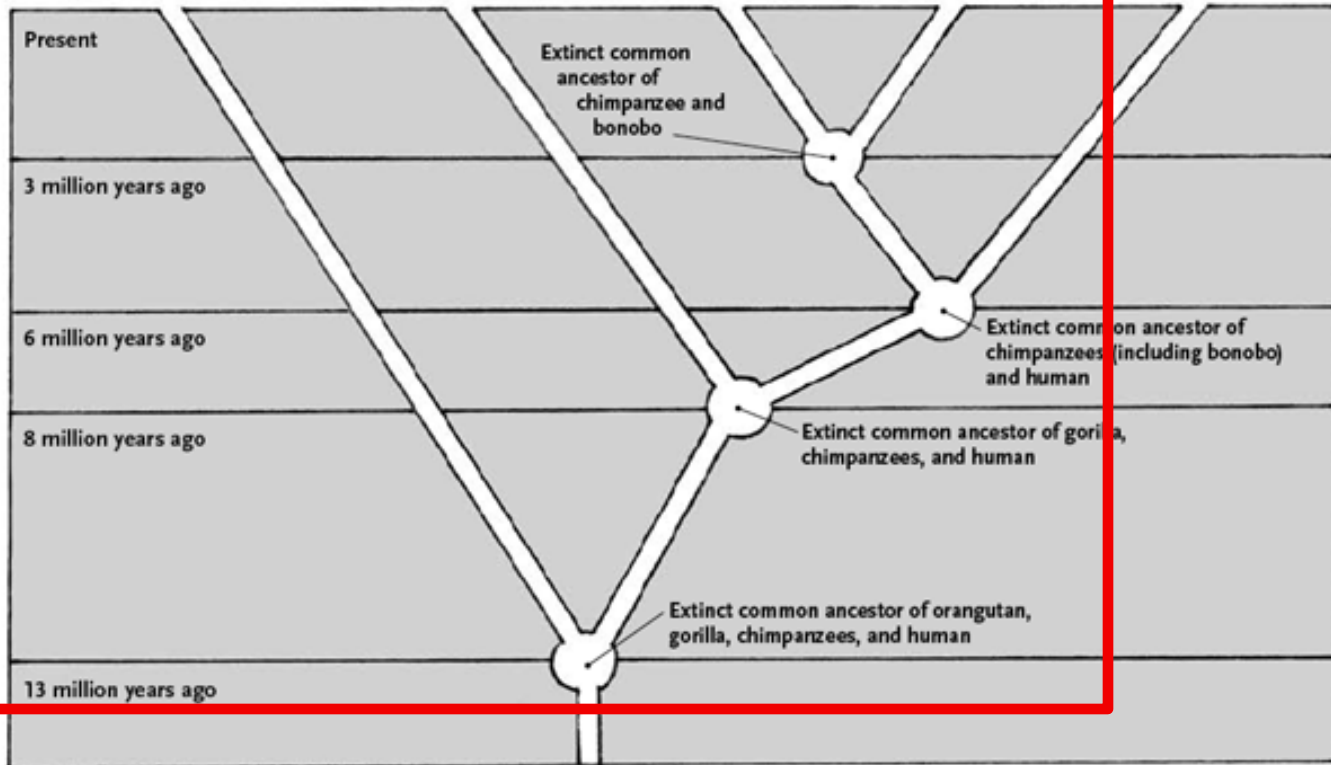
Chimpanzee
48 chromosomes
(24 pairs)

Bonobo
48 chromosomes
(24 pairs)

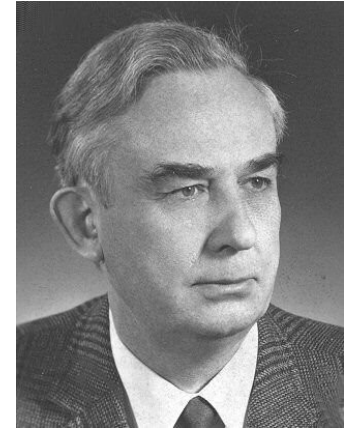

Human
46 chromosomes
(23 pairs)

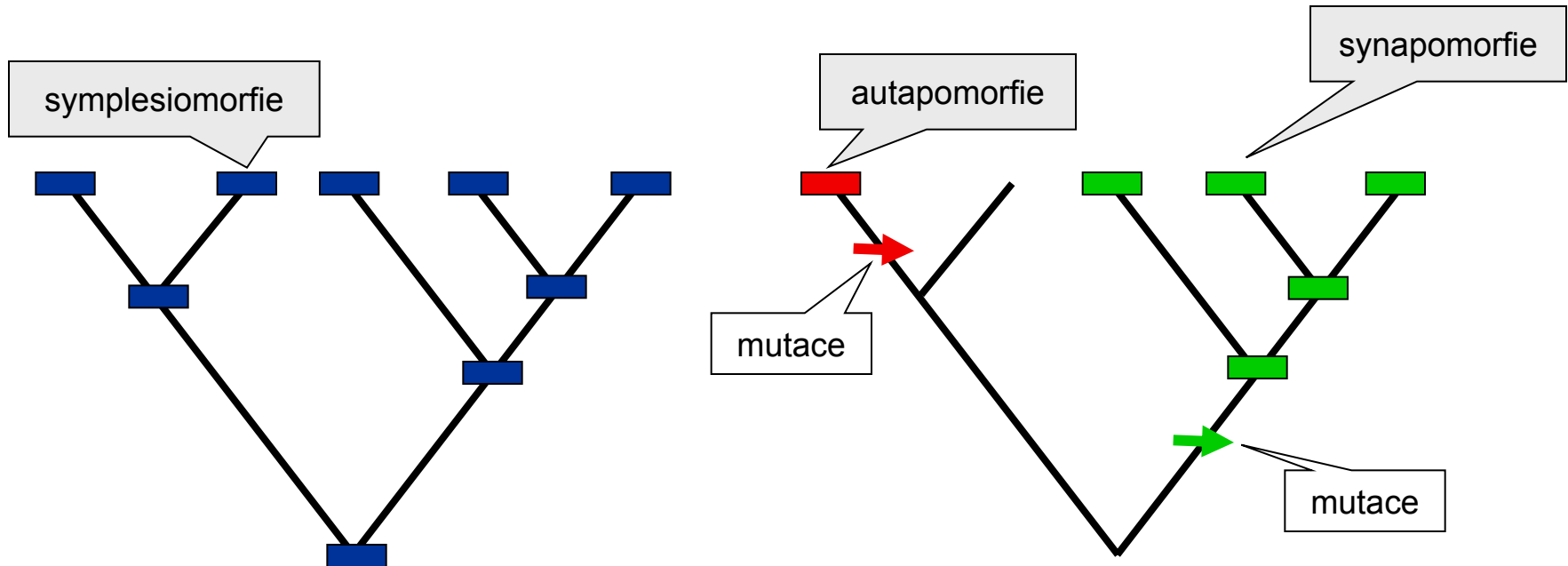

Fylogenetická systematika (kladistika)

- znaky **plesiomorfní** (symplesiomorfní),
apomorfní (synapomorfní, autapomorfní)
- definování kladů pouze na základě synapomorfii

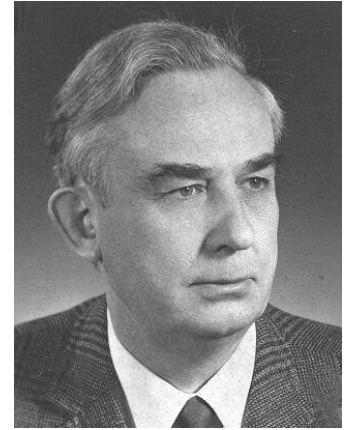

W. Hennig

Fylogenetická systematika (kladistika)

- princip parsimonie: Occamova břitva (William of Ockham, 14. stol.)
- kladogramy
- PhyloCode (*International Code of Phylogenetic Nomenclature*) – dosud poněkud kontroverzní a málo praktický
- problémy: homoplazie, rychlá evoluce

W. Hennig

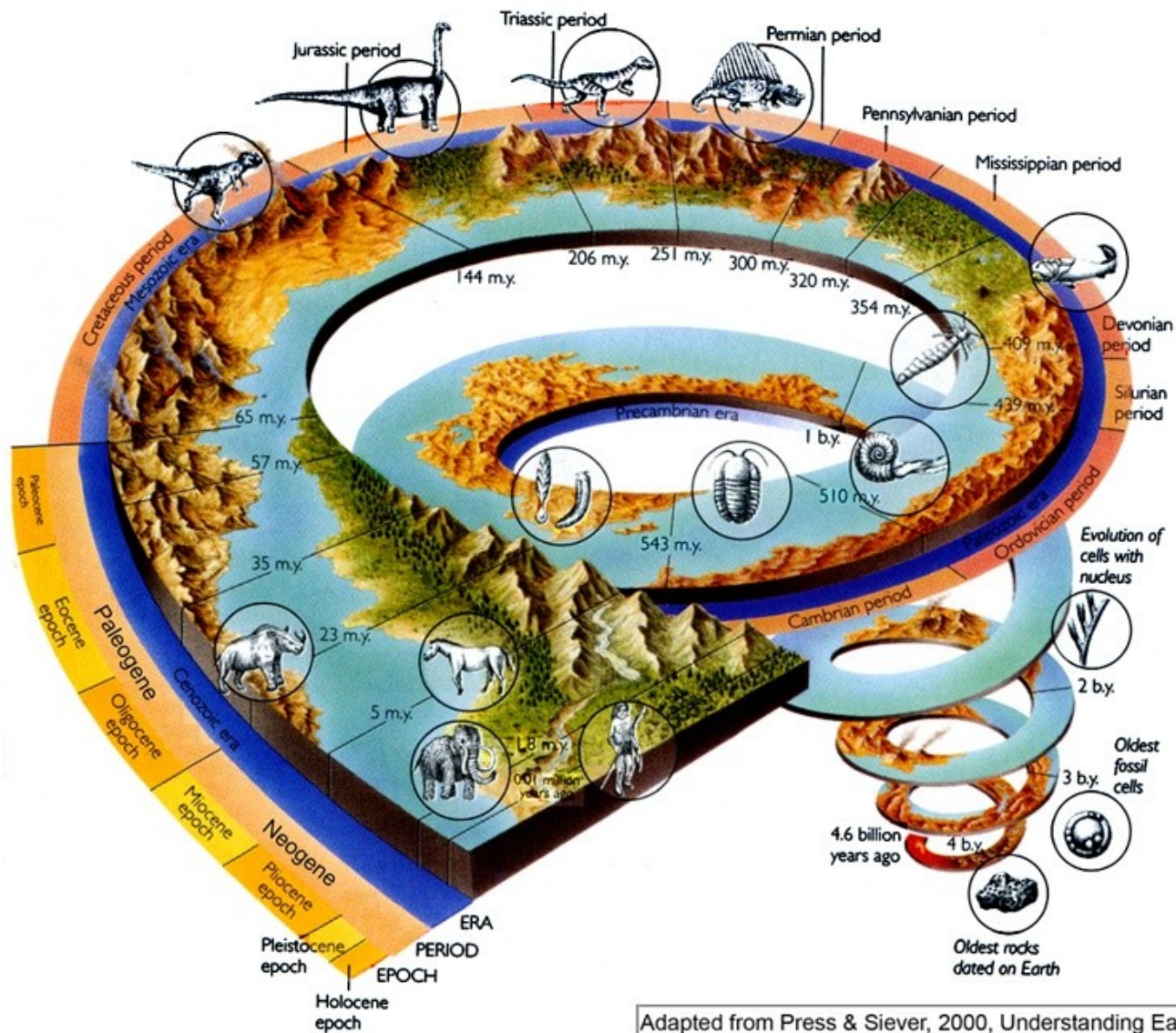
Evoluční systematika - reakce

- fylogenetické vztahy + rozsah divergence $\Rightarrow$ kombinace fenetického a kladistického přístupu
- reflexe kladů i gradů
- grad = skupina charakterizovaná dobře integrovaným adaptivním komplexem (společné adaptace – např. ptáci)

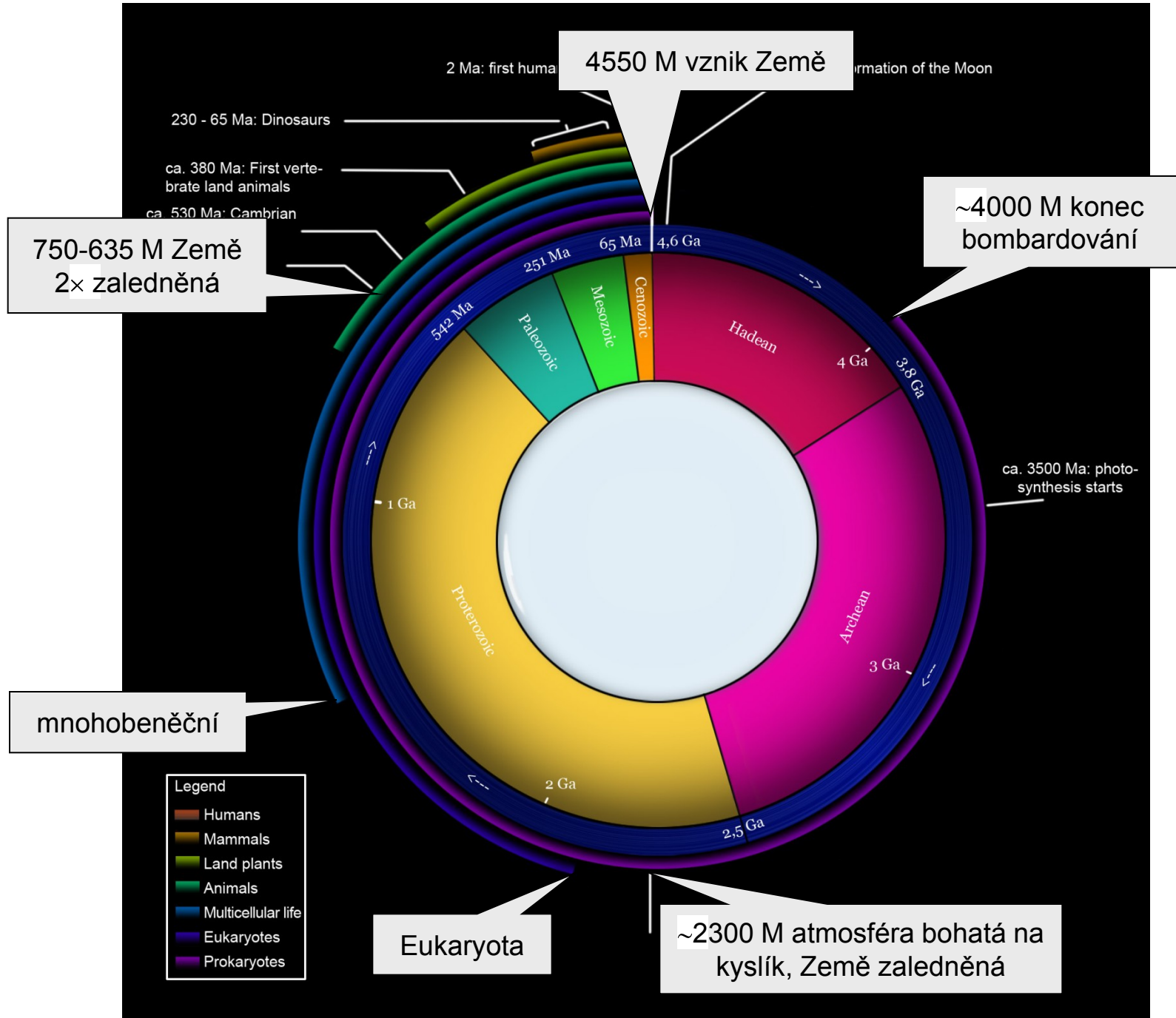
E. Mayr

Historie života na Zemi

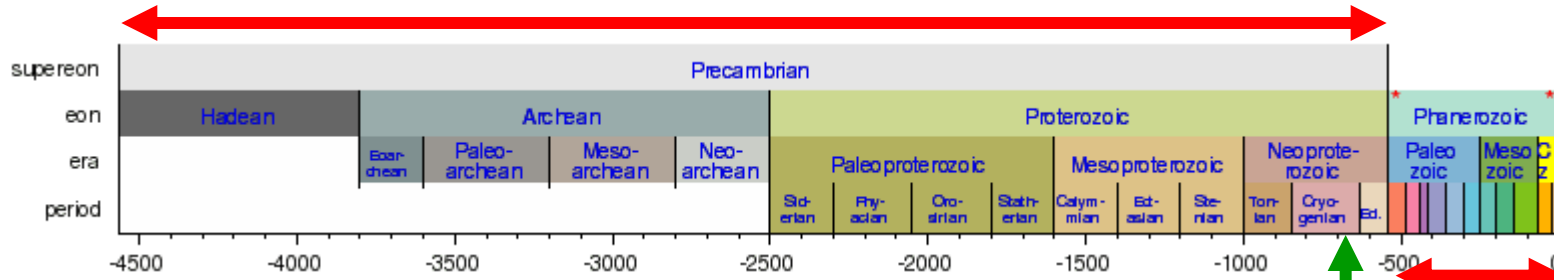
Adapted from Press & Siever, 2000, Understanding Earth

Prekambrium

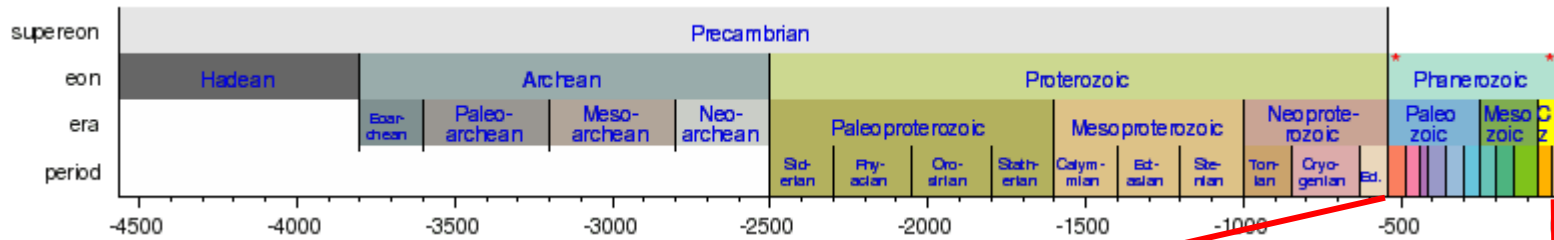

eon Hadaikum (Hadean) Archaikum (Archean) Proterozoikum (Proterozoic) Fanerozoikum

Ediakarská fauna (Vendian) ~635 M

Fanerozoikum

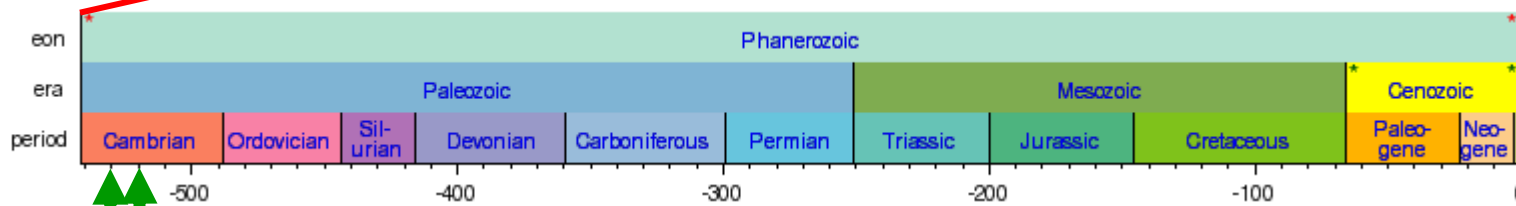

éra

Paleozoikum

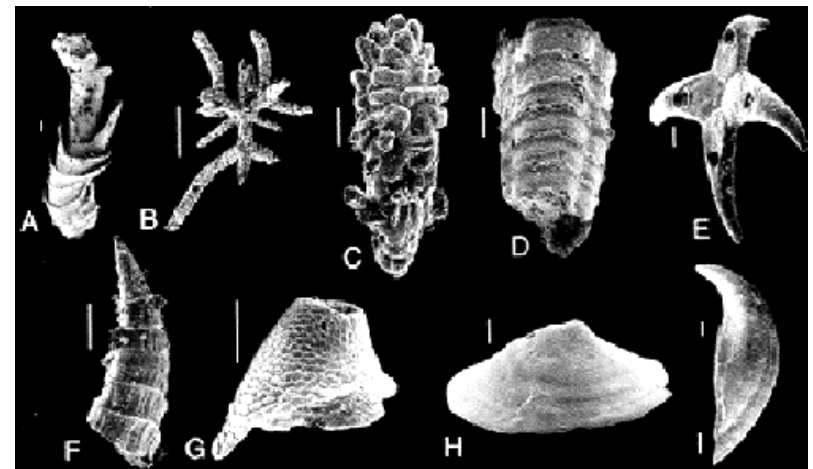
Mesozoikum

Kenozoikum

Tommotiánská fauna
(Tommotian) ~530 M

Burgessova břídlice
(Burgess Shale) ~520 M

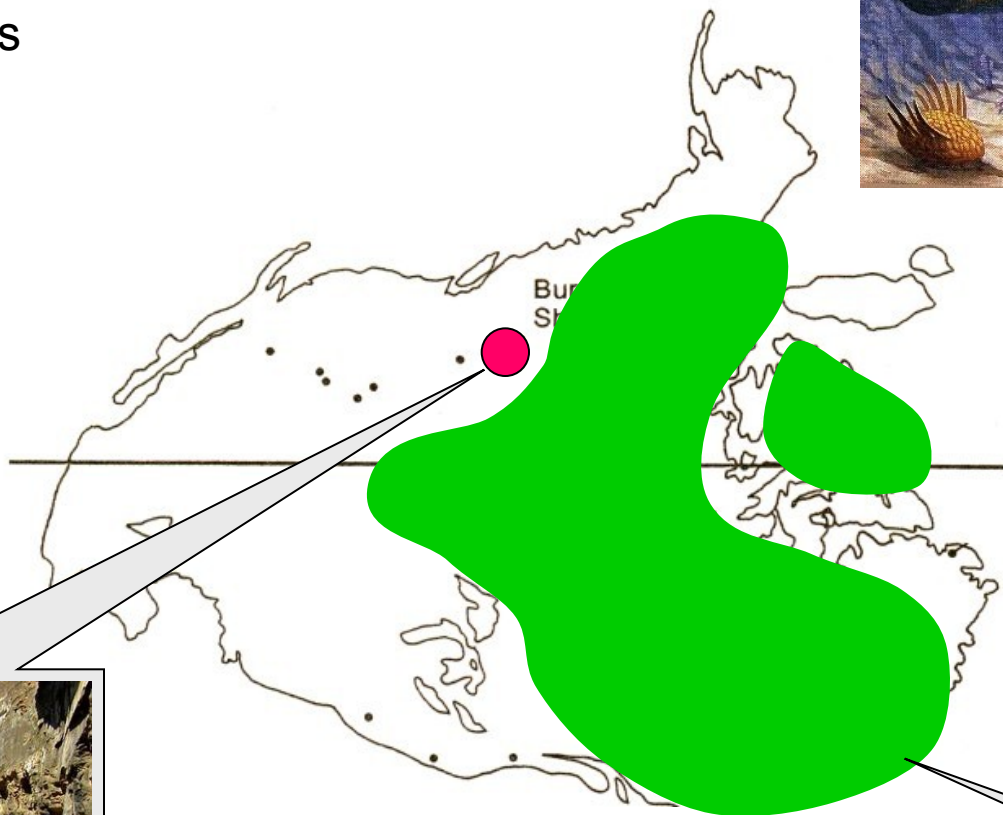

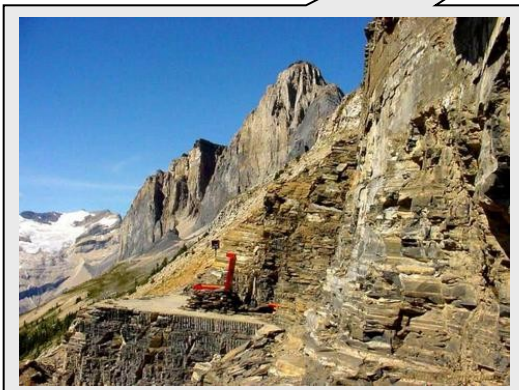
Kambrická exploze

Burgessova břidlice (Burgess Shale)

- Canadian Rockies

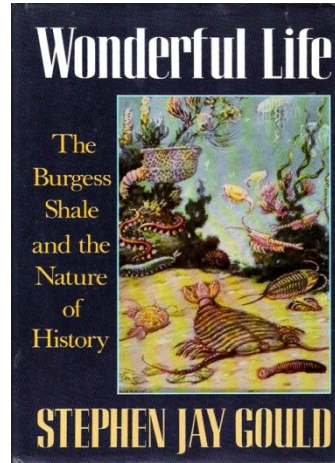
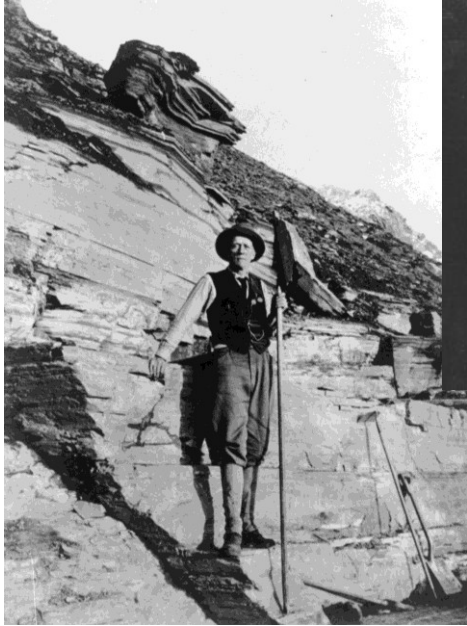

kontinent

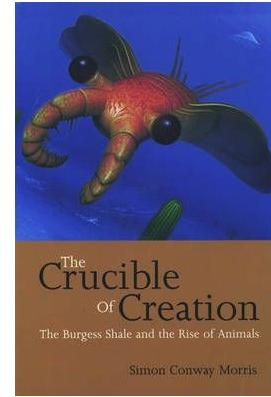

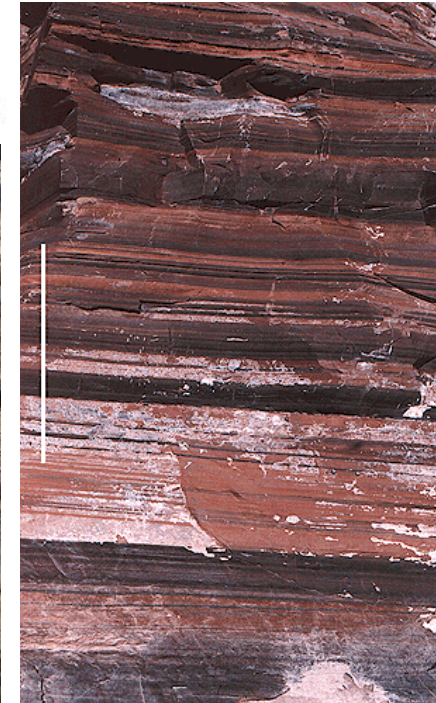
Charles Doolittle Walcott (1909)

S.J. Gould

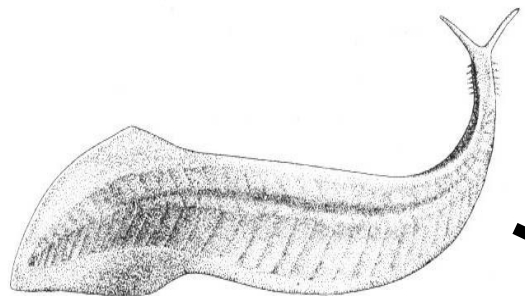

Simon Conway Morris

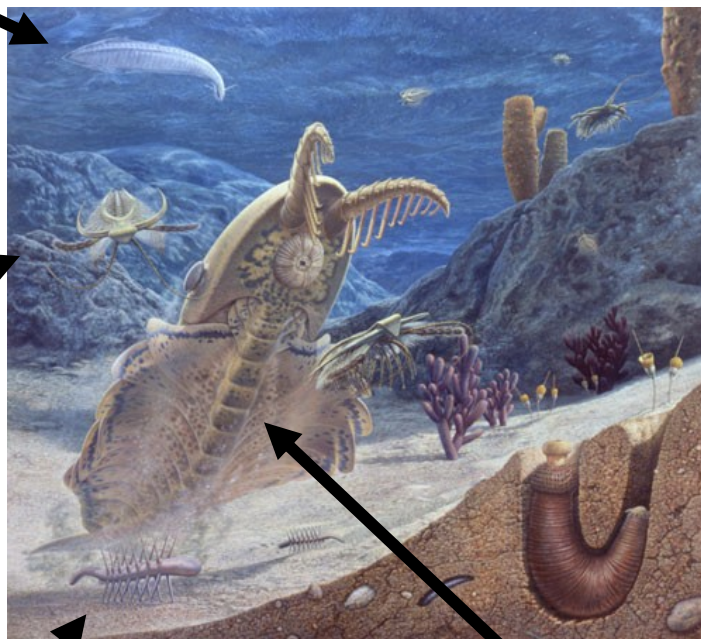

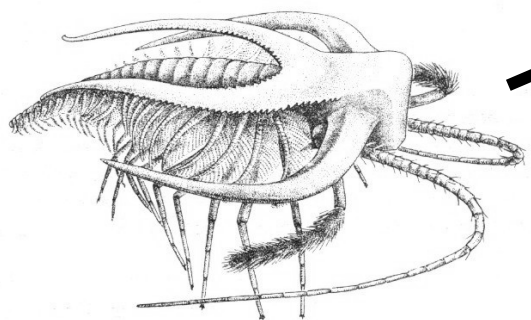
Pikaia gracilens

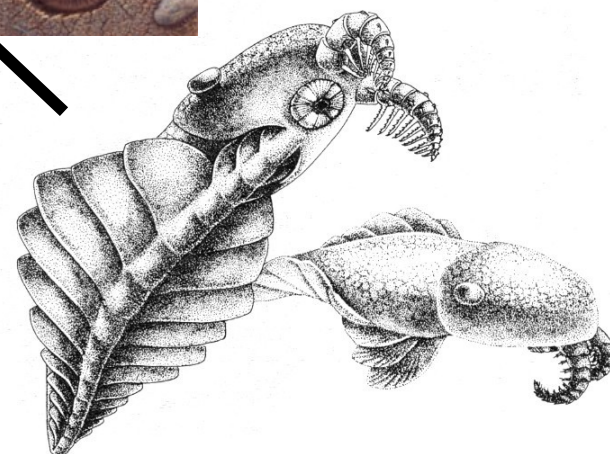
Yohoia

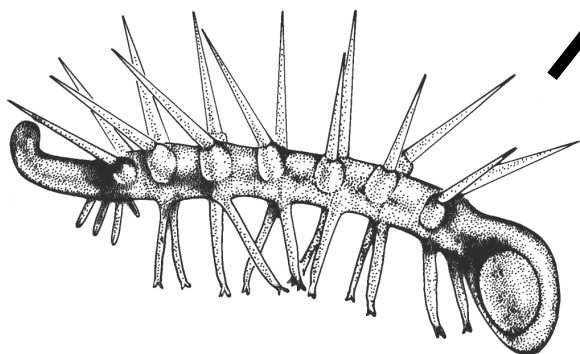
Marella

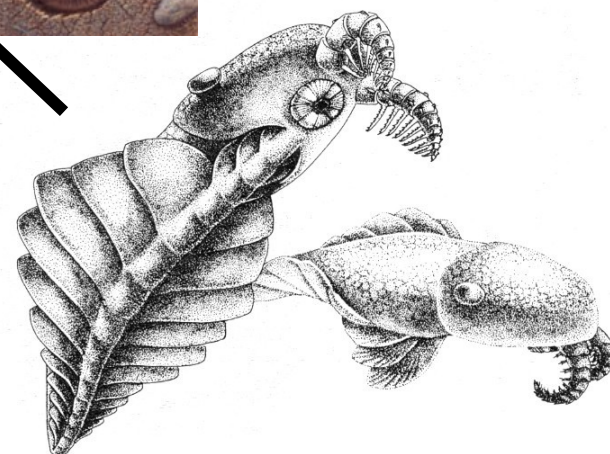
Anomalocaris nathorsti

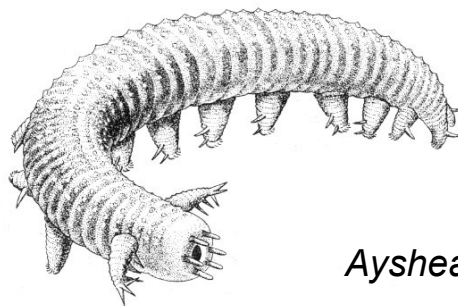
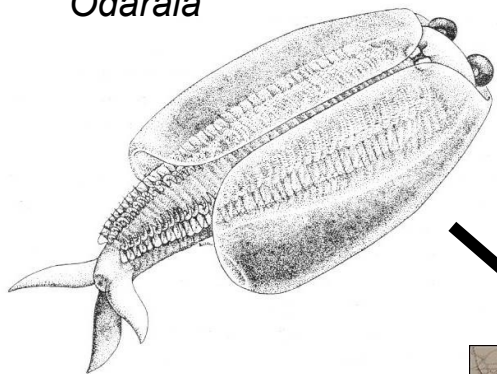
Hallucigenia

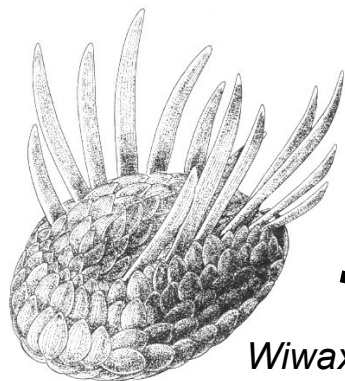
A. canadensis

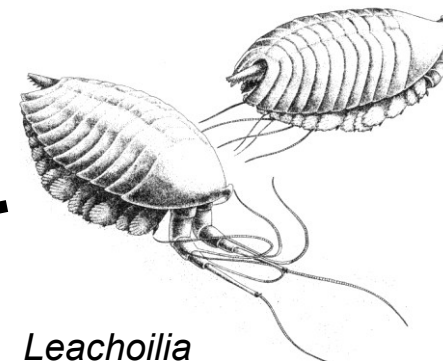
Odaraia

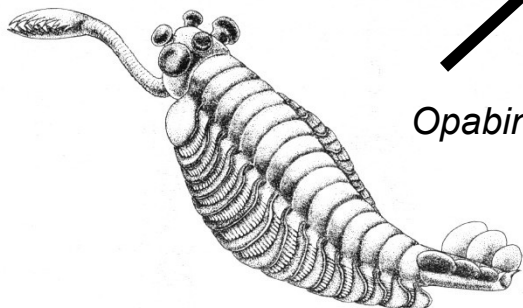
Aysheaia

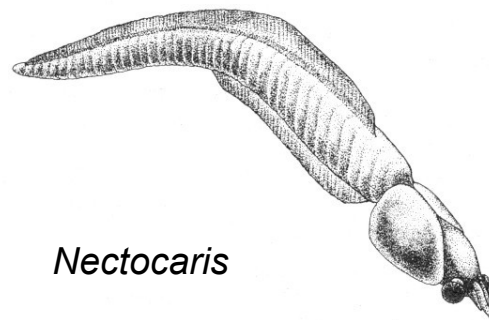
Wiwaxia

Leachoilia

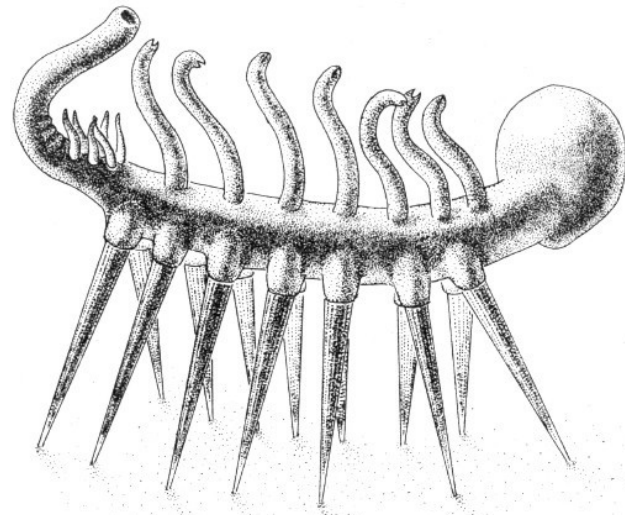
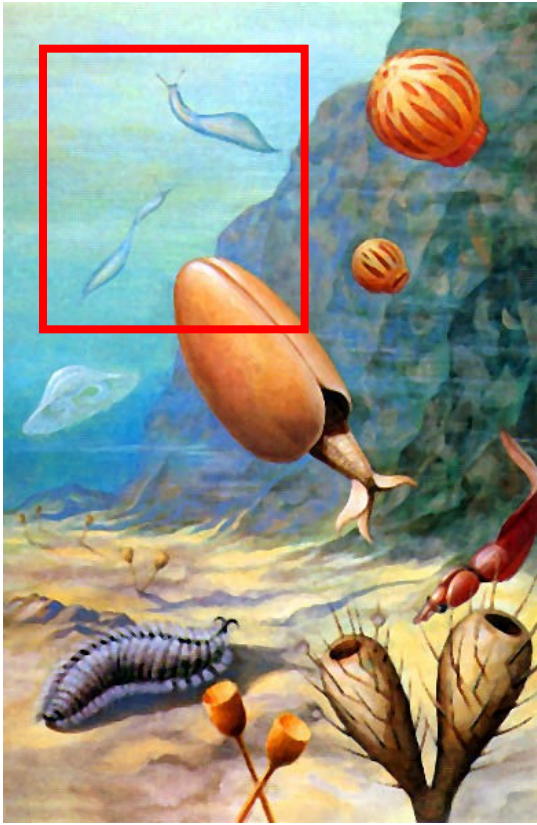

Opabinia

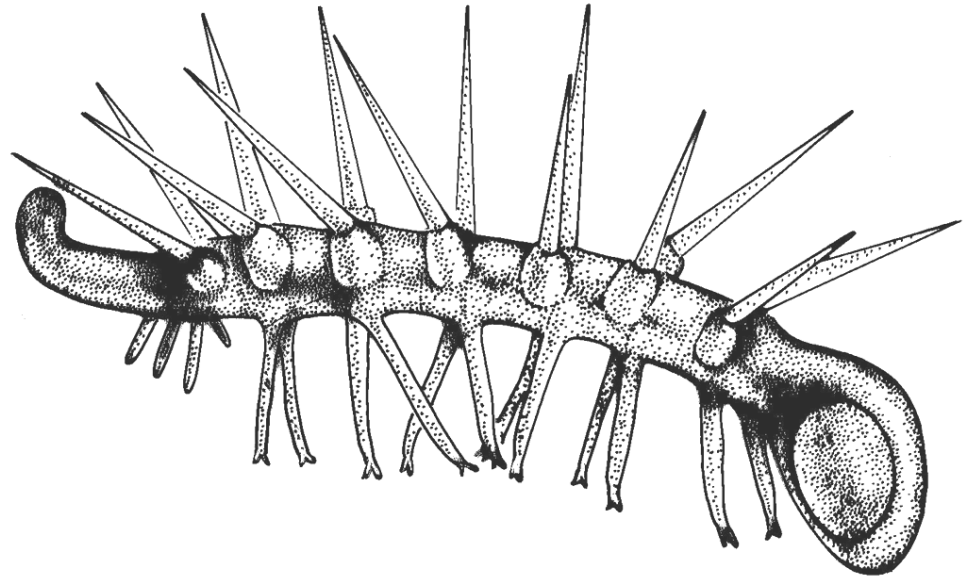

Nectocaris

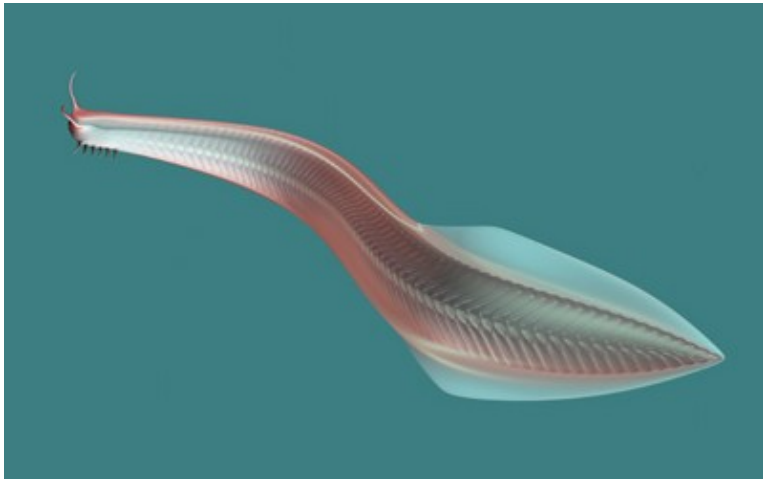

Hallucigenia

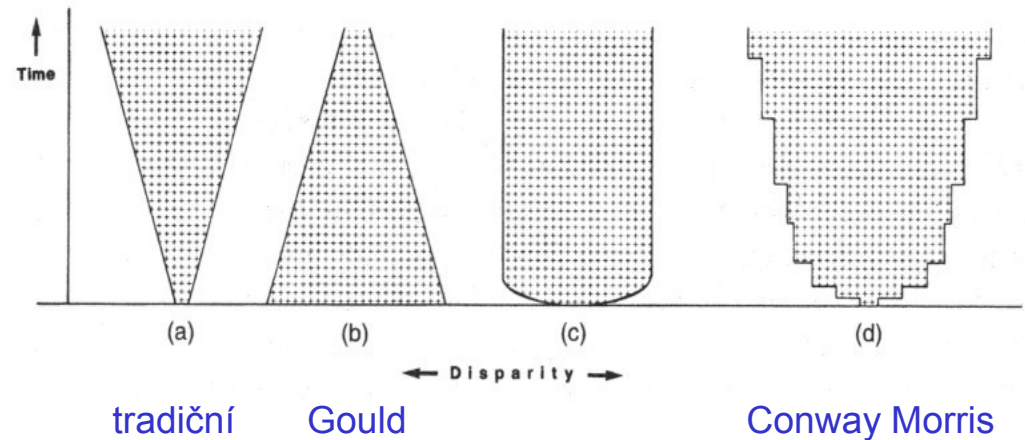
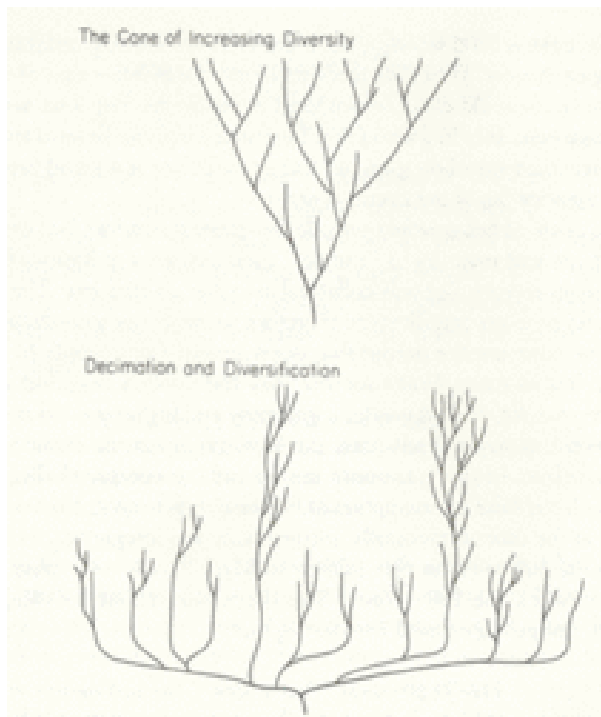

Pikaia gracilens (Chordata)

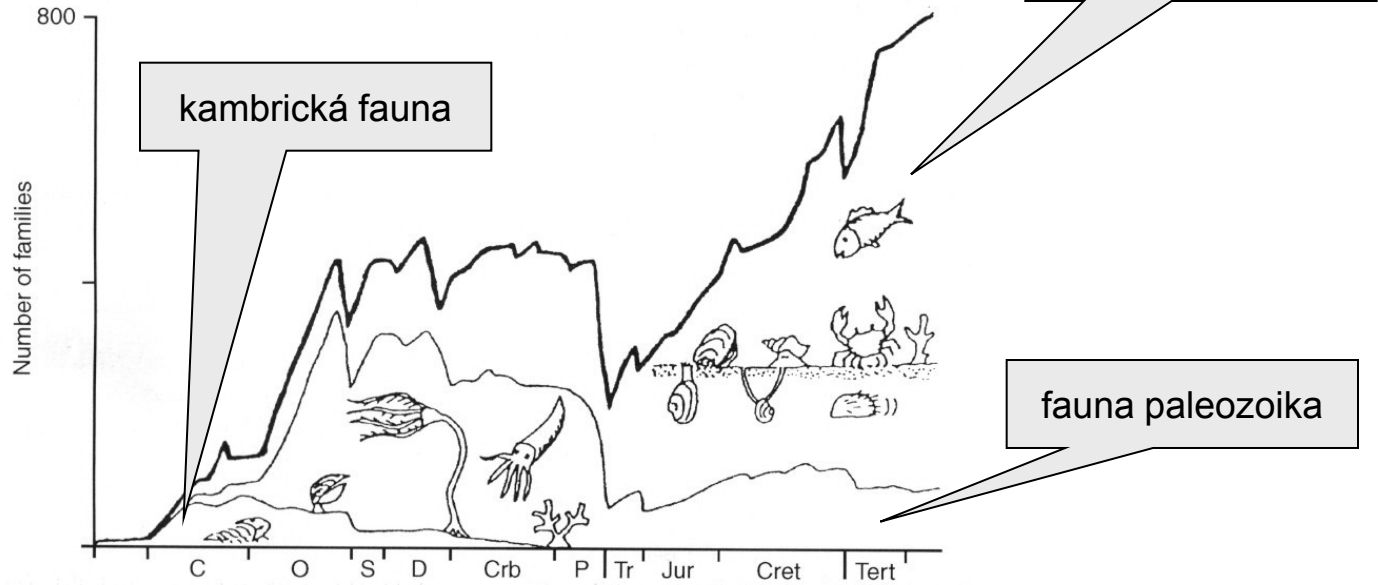
diverzita a disparita:

- interpretace burgesských nálezů
- Stephen Jay Gould vs. Simon Conway Morris
- diverzita = počet druhů
- disparita = počet stavebních plánů (morfologická rozmanitost)

Fanerozoikum

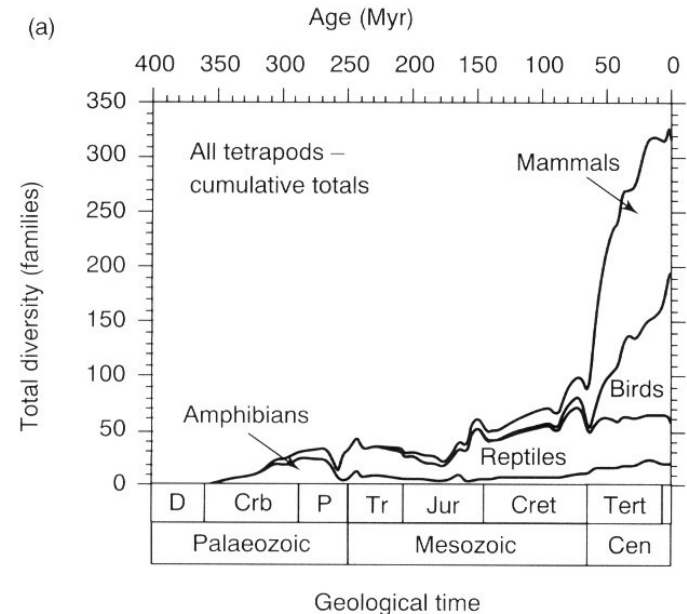
růst diverzity

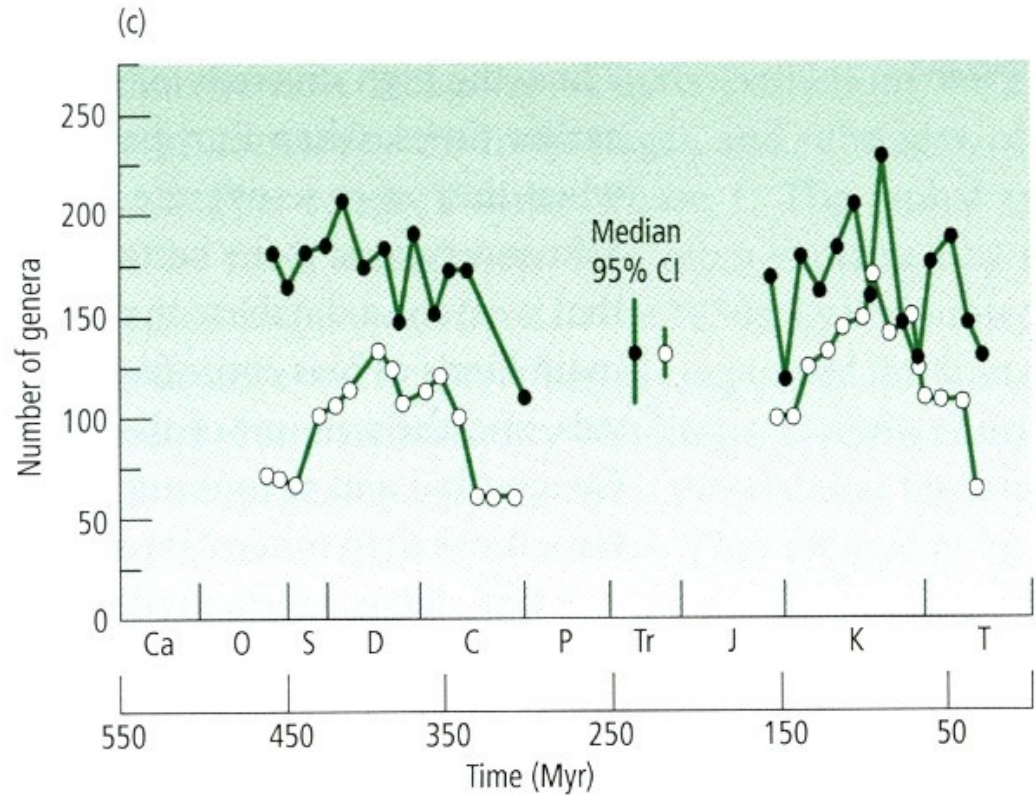
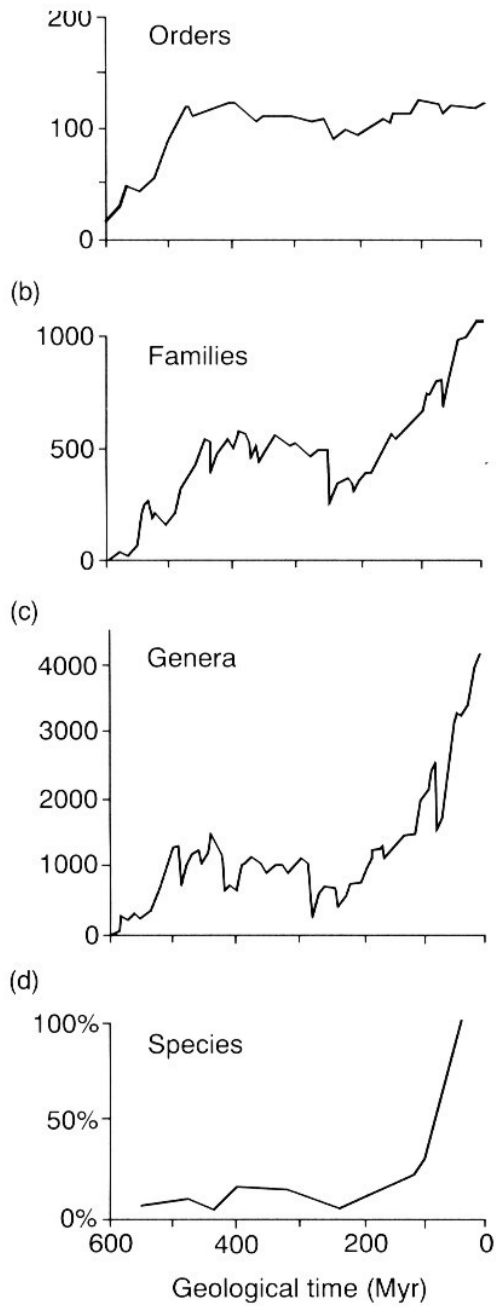
Jack J. Sepkoski (1981): logistický model

Michael J. Benton (1997):

- křivka pro suchozemské organismy odlišná
- exponenciální model

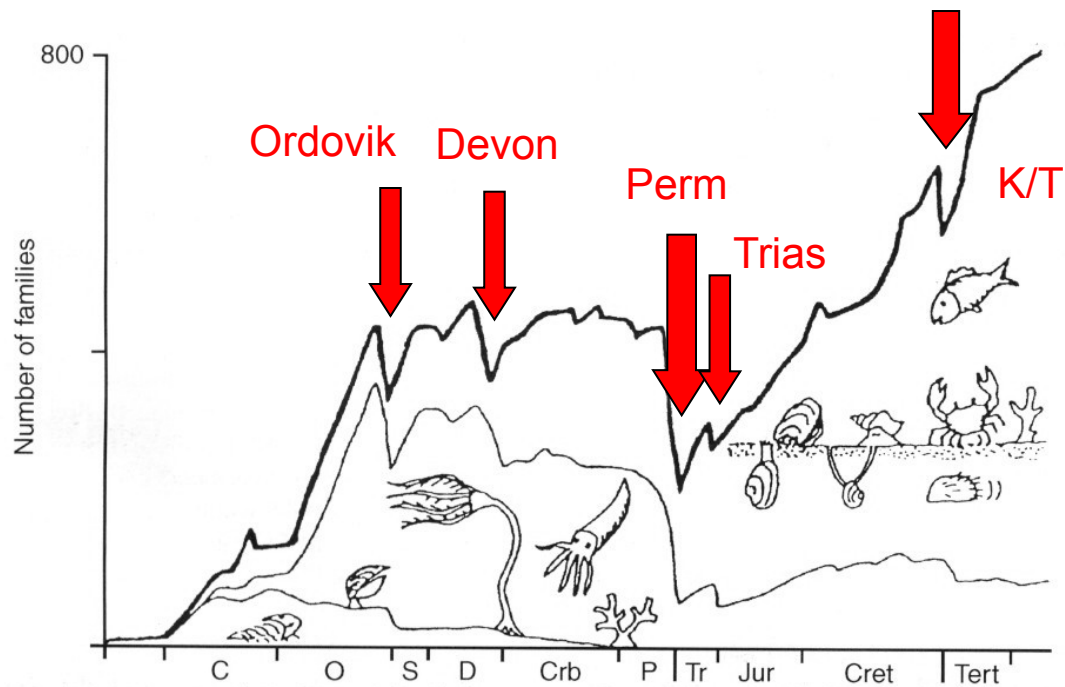

M. J. Benton (1997):

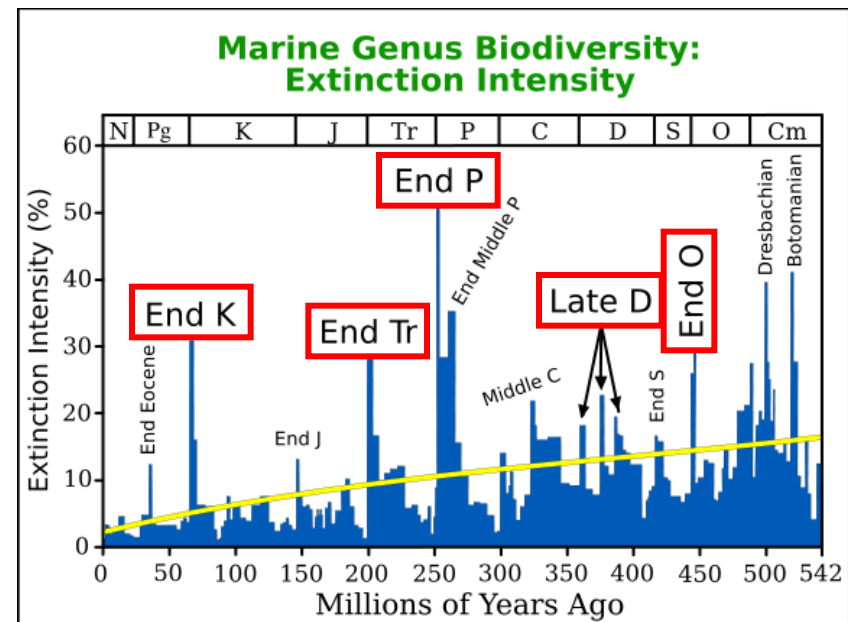
bereme-li v úvahu nekompletnost fosilního záznamu → žádný trend?

Extinkce:

- background extinctions („šum“)
- masové extinkce → „Velká pětka“
- největší: konec Permu

Paleozoikum

Kambrium:

jediný superkontinent Rodinia (Proterozoikum) → Gondwana, Laurentia, Baltica, Angara (Siberia), Avalonia

...

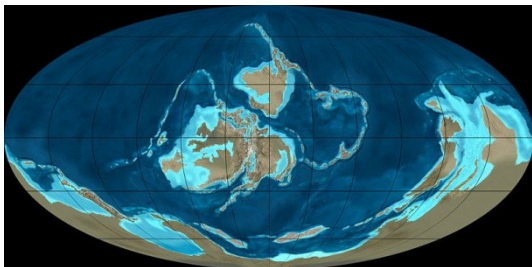
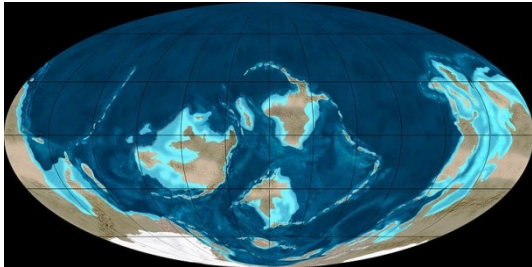
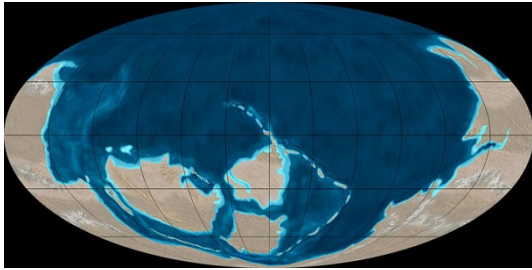
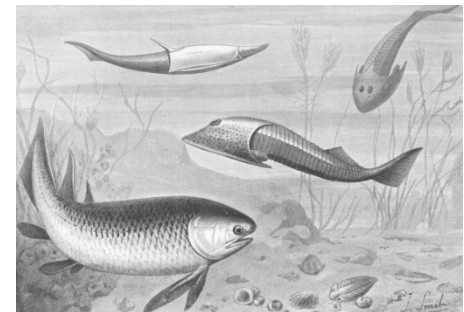
Ordovik:

růst diverzity (mořské o.)
na konci 1. masová extinkce

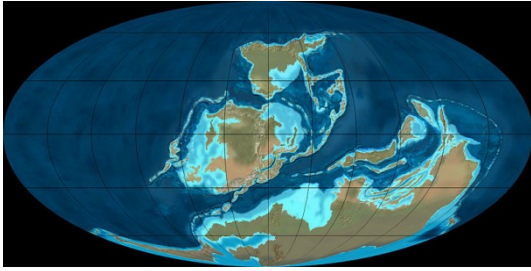
Silur:

čelistnatci
první suchozemské o.
(rostliny, štíři)

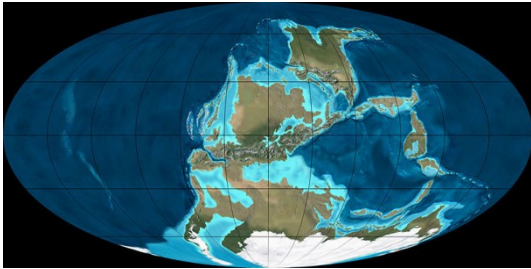
Laurentia+Baltica = Laurasia

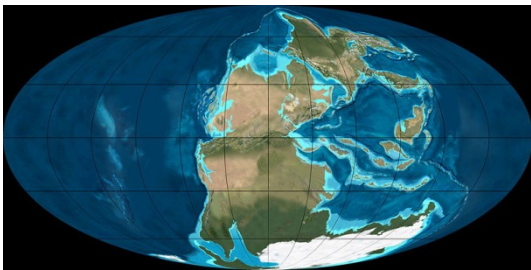
Devon:

radiace ryb, první žraloci, lalokoploutví, obojživelníci
na konci 2. masová extinkce

Karbon:

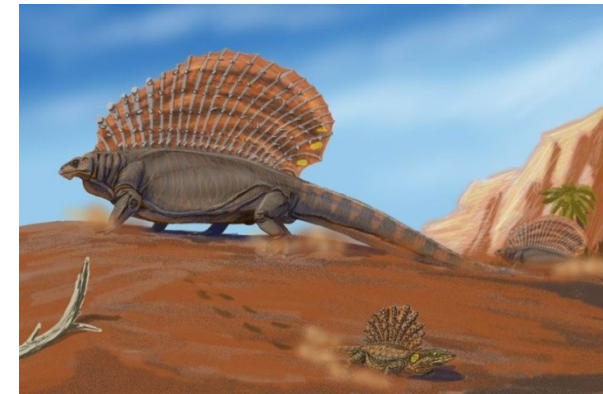
přesličky, hmyz, první plazi

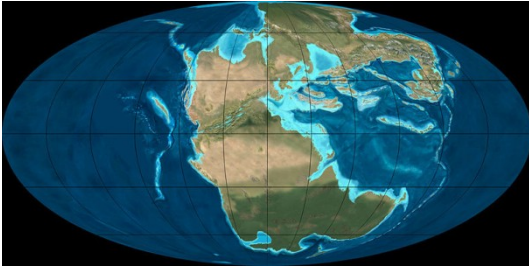
Perm:

Pangea
Therapsida (→ savci)
na konci 3. masová extinkce

Edaphosaurus
(Pelycosauria)

Mesozoikum

Trias:

motýli, dvojkřídli

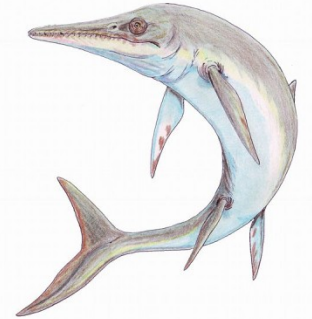
radiace plazů (želvy, ichthyosauři, plesiosauři, pterosauři, archosauři)

konec triasu: dinosauři, savci, 4. extinkce

synapsidní plaz
Pelycosauria
(*Palaeohatteria*)

archosauři

ichthyosauři

Therapsida

plesiosauři

cynodont
(*Cynognathus*)

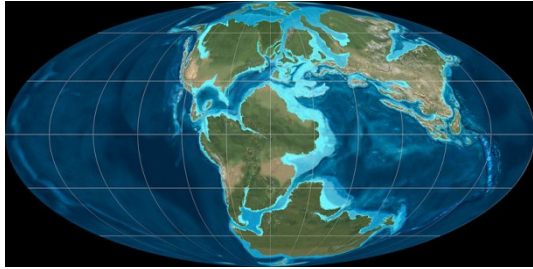

pterosauři

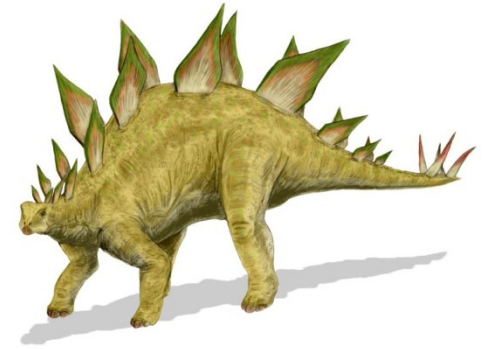

primitivní savec (*Castorocauda*)

Mesozoikum

Jura:
kostnaté ryby
evoluce ptáků

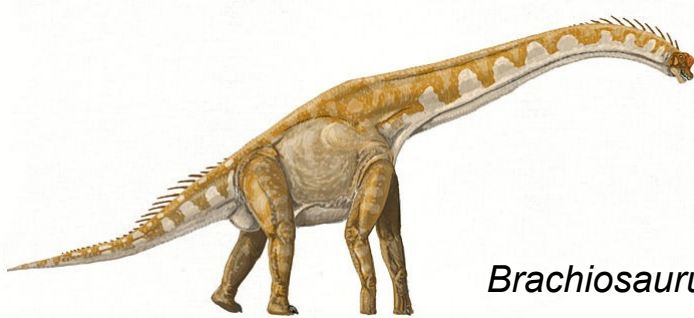

Stegosaurus

Saurischia

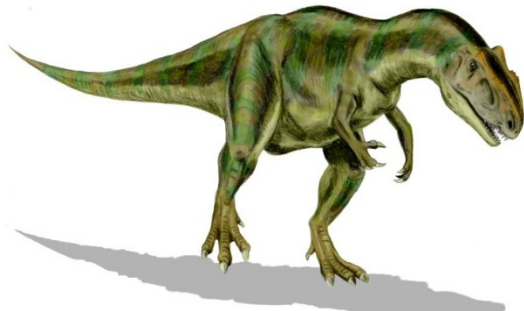
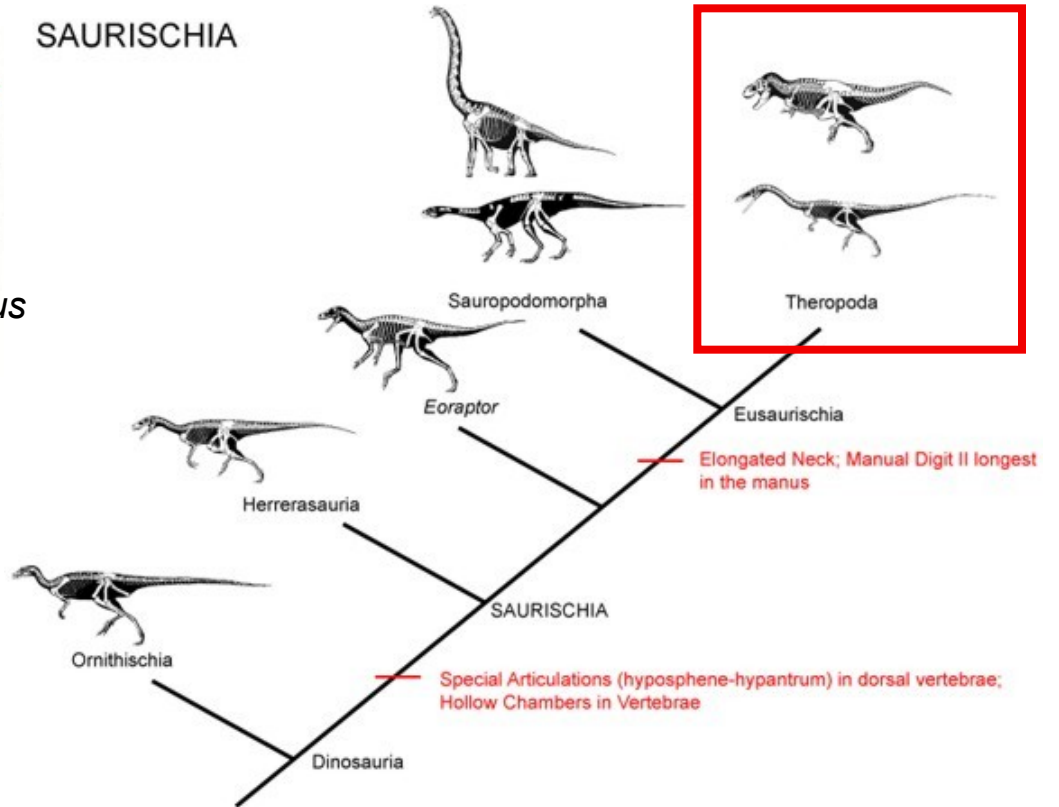
dinosauři

Ornithischia

Brachiosaurus

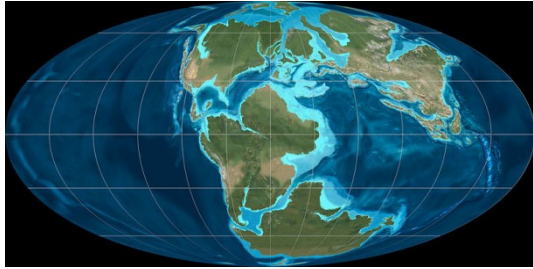
SAURISCHIA

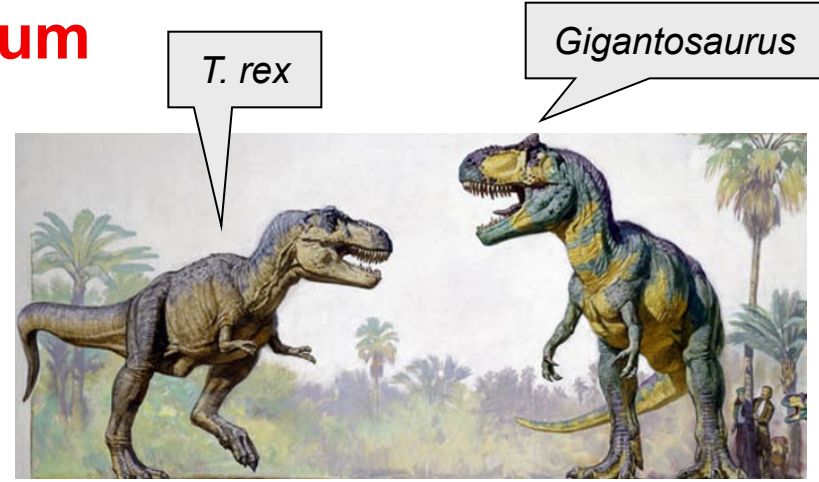
Allosaurus

Mesozoikum

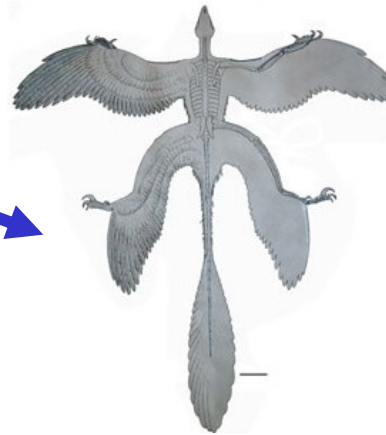
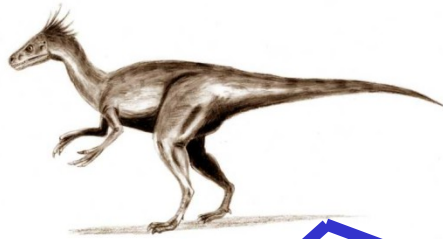
Jura:
kostnaté ryby
evoluce ptáků

theropodní dinosauři

Maniraptora

tyrannosauři
(křída)

ptáci

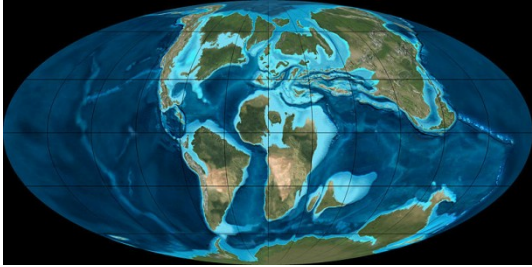

Archaeopteryx lithographica

Microraptor gui

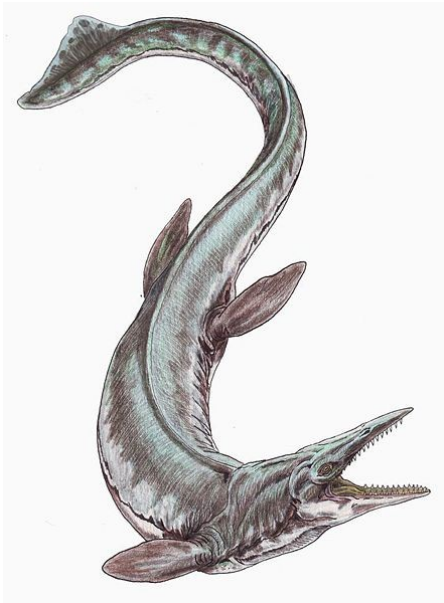

Mesozoikum

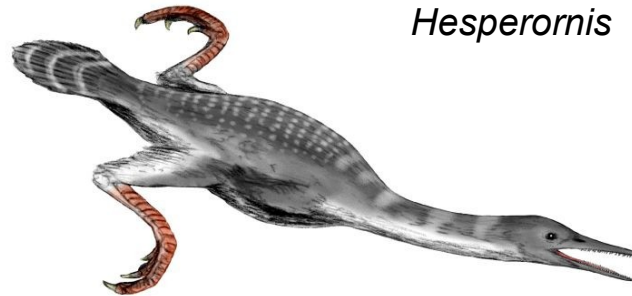

Křída:

krytosemenné rostliny
moderní žraloci a rejnoci, mosasauři, první hadi, ptáci
savci: divergence vačnatců a placentálů

mosasauři

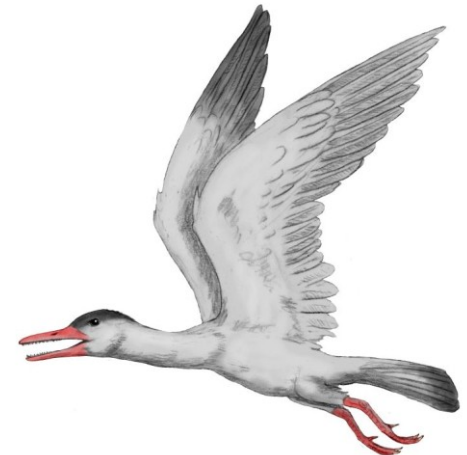

Hesperornis

Ichthyornis

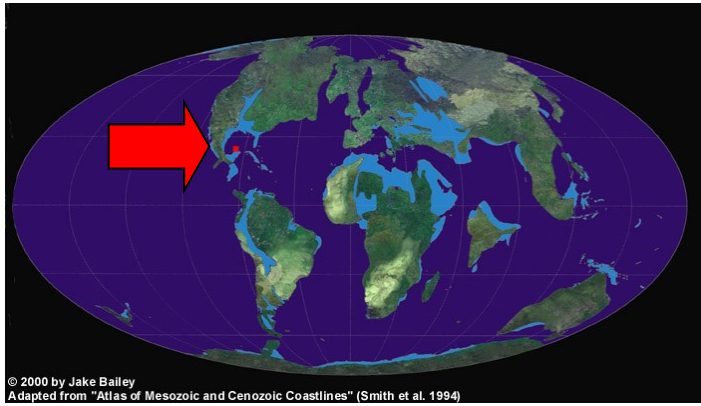
na konci křídly: 5. extinkce, 65 M

→ otázka příčiny

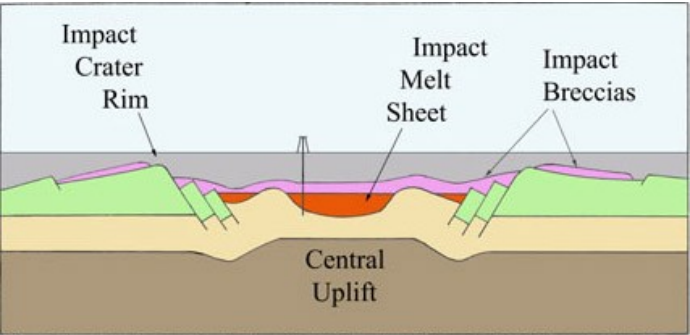
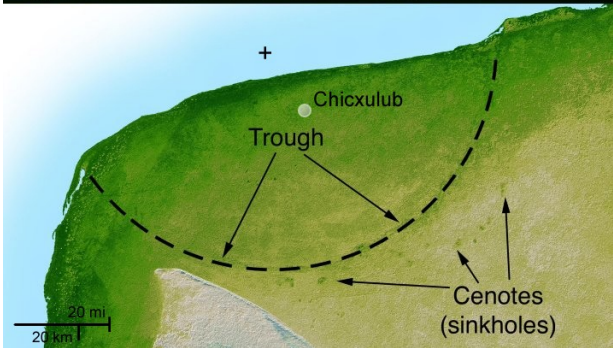
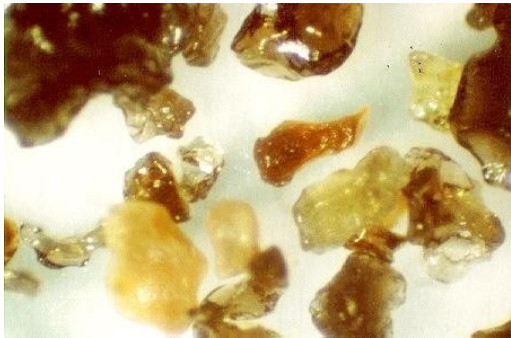
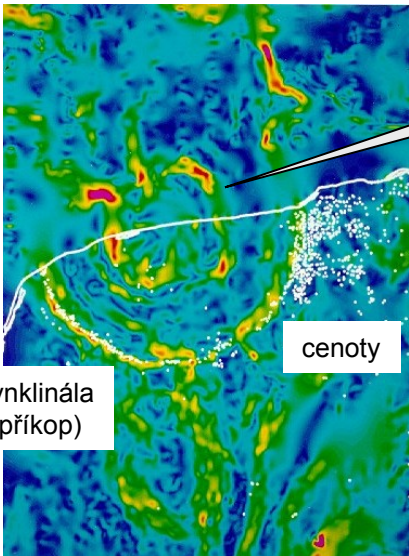

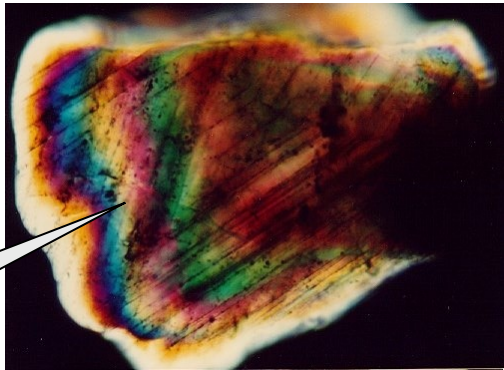
kráter Chicxulub (Mexiko)

mapa gravitačního pole

šokový krystal

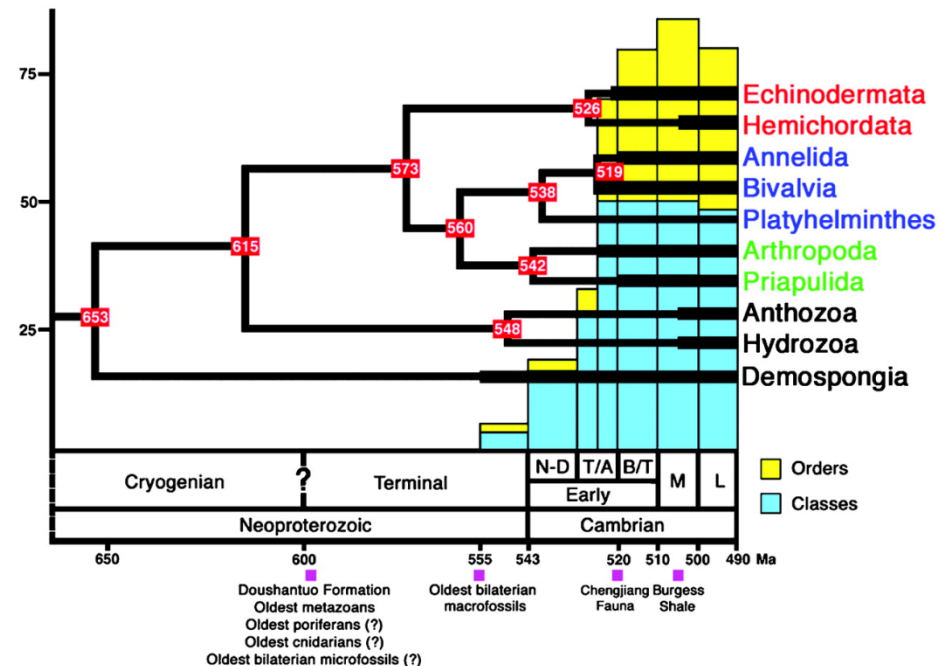

Paleontologická vs. molekulární data

otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

Kambrická exploze?

- molekulární data (Wray et al. 1996):
  - Protostomia-Deuterostomia ~ 1200 M
  - Chordata-Echinodermata ~ 1000 M
- „fylogenetická pojistka“?
- dnešní molekulární odhady bližší kambrické explozi:
  - Metazoa ~ 650 M (Peterson et al. 2004)
  - Protostomia-Deuterostomia ~ 582 M (Aris-Brosou and Yang 2003)

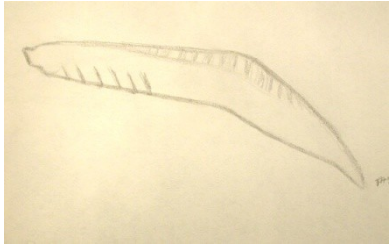

Paleontologická vs. molekulární data

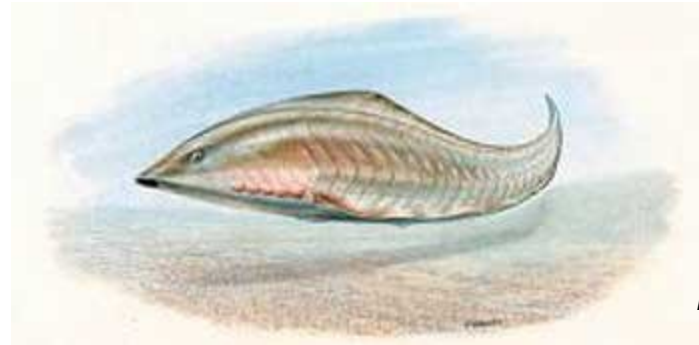
otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

Kambrická exploze?

- fauna z Chengjiang (Čína) ~ 525 M

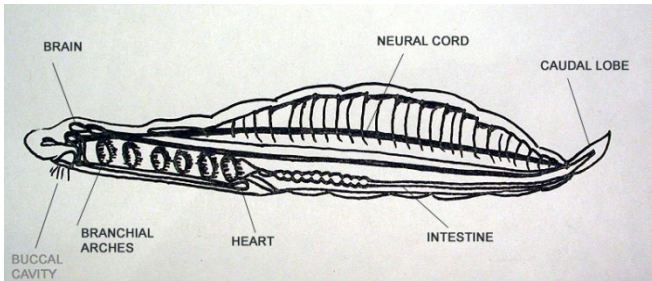

Yunnanozoon lividum

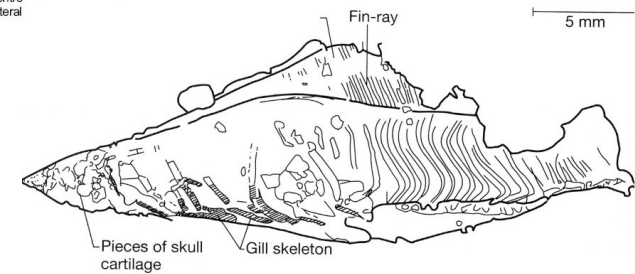
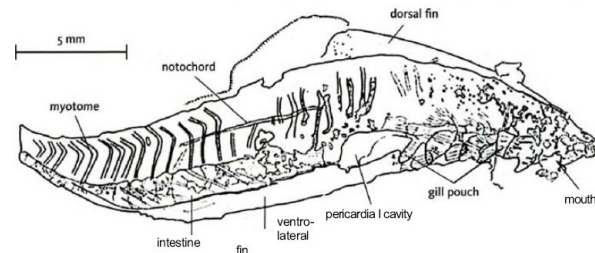
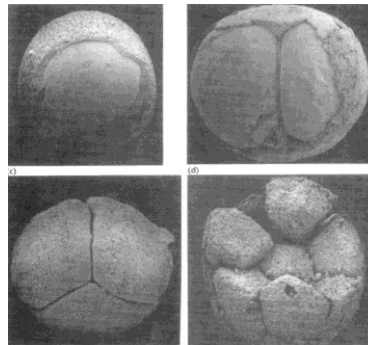
Myllokunmingia

Haikouella lanceolata

Haikouichthys ercaicunensis

- formace Doushantuo (J Čína), prekambrium: časná embryologická stadia?

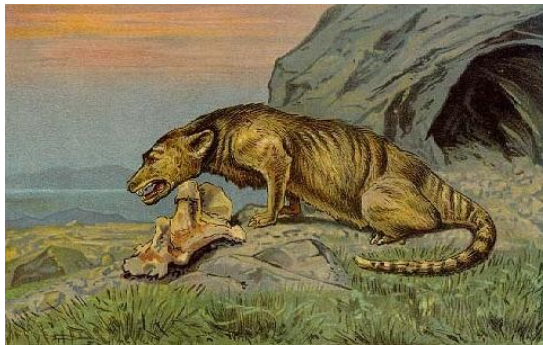

Paleontologická vs. molekulární data

otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

recentní skupiny savců a ptáků a K/T hranice

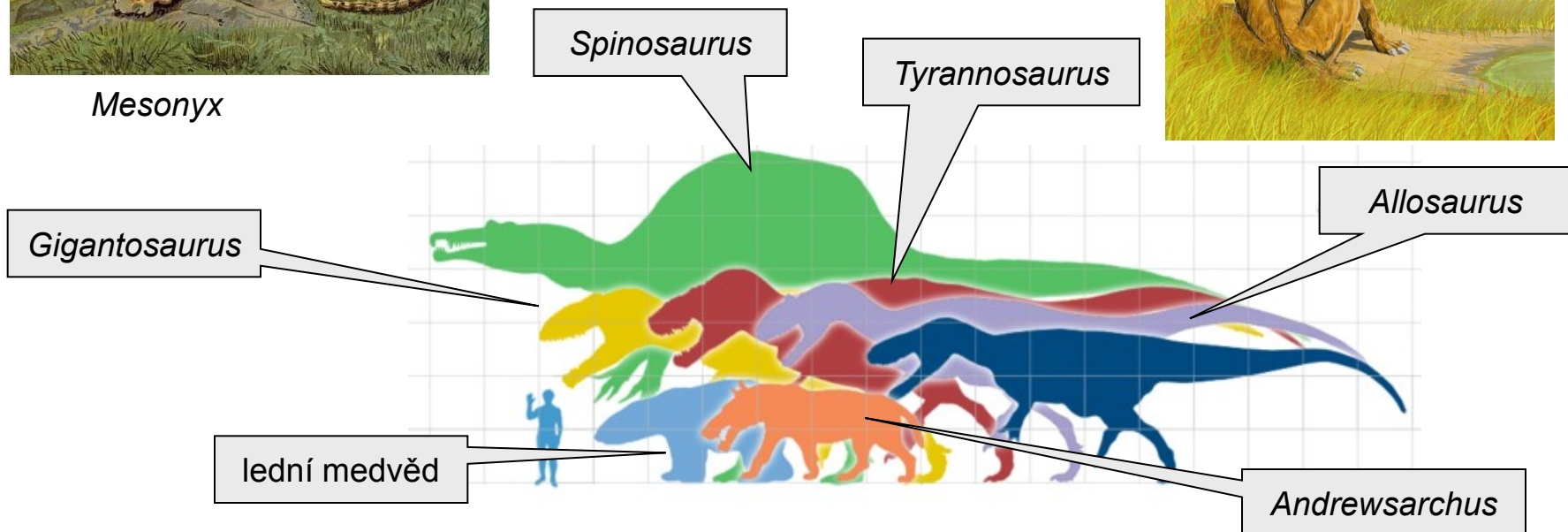
- evoluce kytovců: mesonychidi → přechod do vody → kytovci

Mesonyx

*Andrewsarchus
mongolicus*

evoluce kytovců

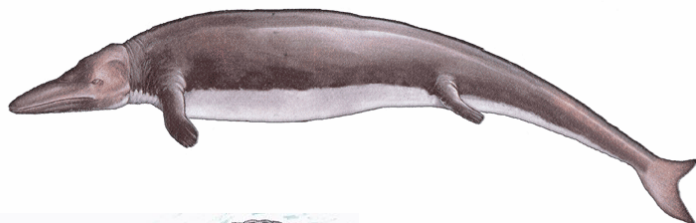

mesonychidi ~ 56 M

Pakicetus 56-34 M

Ambulocetus 50-49 M

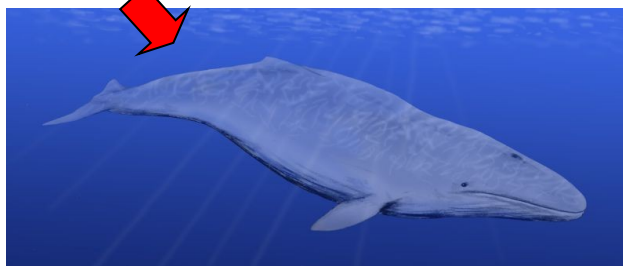
Dorudon 41-33 M

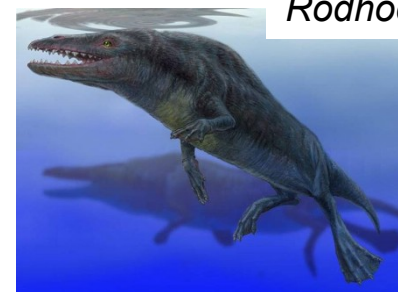
Rodhocetus 47 M

Basilosaurus 40-34 M

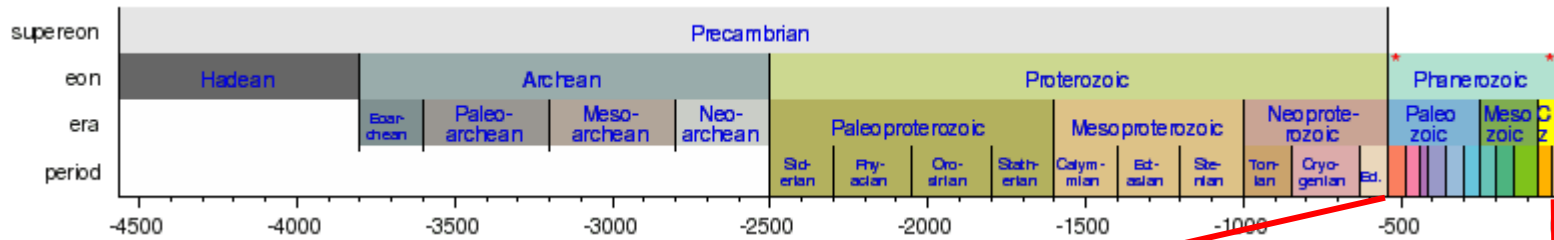

Cetotherium 15 M

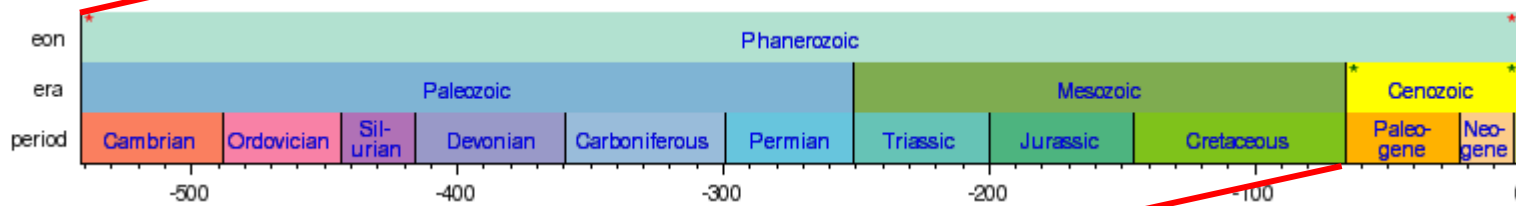

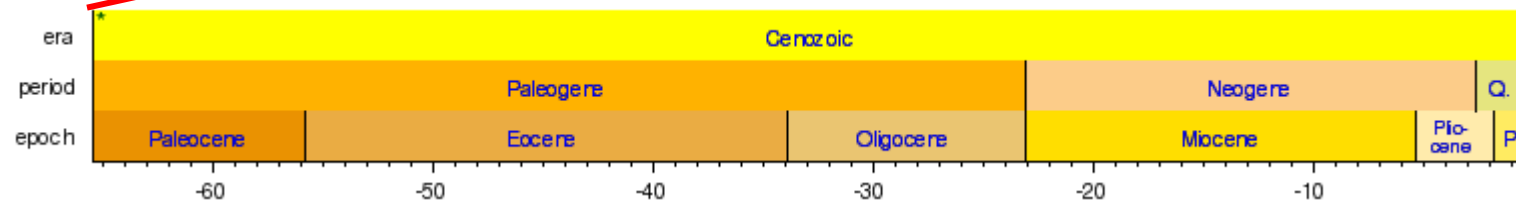
eon: Fanerozoikum

éra Paleozoikum Mesozoikum Kenozoikum

perioda Paleogén Neogén

epocha Paleocén Eocén Oligocén Miocén Plio- Pleisto-

Obecné zákonitosti

- diverzita: analogie s burzou
- extinkce: model pěšáka v poli
- délka života linií: model bankrotu hazardního hráče

- David Raup, Jack Sepkoski: periodicita? (26 M)

D. Raup

J. J. Sepkoski

